

Голові разової спеціалізованої вченої ради
з присудження ступеня доктора філософії
ДФ 12.093.009
у Маріупольському державному університеті
Міністерства освіти і науки України
доктору історичних наук,
професору Вікторії ЛИСАК

ВІДГУК

офіційного опонента доктора політичних наук, доцента, доцента кафедри політичних наук і права Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» Ростецької Світлани Іванівни на дисертацію Мендріна Олексія Вікторовича «Стратегії та практики конструювання макрополітичної ідентичності: Україна в контексті світового досвіду», подану до захисту в разову спеціалізовану вчену раду ДФ 12.093.009 у Маріупольському державному університеті Міністерства освіти і науки України на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія»

Ступінь актуальності теми дисертації. Дисертаційна робота Мендріна Олексія Вікторовича присвячена актуальній проблемі вироблення та запровадження ідентитарної політики.

Динамічні, багато в чому неочікувані події останнього часу в Україні призвели до кардинальних суспільно-політичних змін. Ці події, як ендогенного (Революція Гідності), так і екзогенного (війна проти України) характеру, – актуалізували значення ідентитарної проблематики для України. Формування відчуття спільності прагнень і вибудовування спільного майбутнього громадянами країни і, разом із тим, необхідність відстоювання права на це майбутнє стають все більш нагальною перспективою українського суспільства. Таке прагнення, в останні роки, знаходить свою реалізацію в політиці, яку все активніше останнім часом намагається реалізувати держава.

Переконує у цьому й обґрунтування актуальності теми, запропоноване автором. Цьому присвячено чимало уваги у вступі (с. 19-20), вона доведена й самою логікою викладу результатів дослідження.

Ступінь обґрунтованості та достовірність наукових положень, висновків і наукових рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Визначивши об'єктом свого наукового дослідження формування макрополітичної ідентичності як напряму публічної діяльності політичних акторів щодо створення стійкої ідентифікації громадян в якості членів спільноти, що ототожнюють себе із державою, а предметом – світовий досвід формування і

реалізації стратегій та практик конструювання макрополітичної ідентичності та український варіант їхнього втілення, автор прагнув дослідити сукупність механізмів реалізації владних стратегій конструювання макрополітичної ідентичності та можливості їхнього застосування у політичній практиці сучасної України.

Для досягнення означеної мети були визначені завдання дослідження, його методи, зміст та структура. Логічним і послідовним є виклад основного матеріалу, який спрямований на вирішення конкретної наукової проблеми.

Дисертація складається із вступу, трьох розділів і шести підрозділів, висновків, списку використаних джерел, що містить 424 найменування. Загальний обсяг дисертаційної роботи – 222 сторінки.

Автором ґрунтовно проаналізовано доробок зарубіжних та вітчизняних науковців, дослідницькі пошуки яких стосуються феномену макрополітичної ідентичності. Окрема увага приділена розгляду еволюції процесу концептуалізації політичної ідентичності, зокрема, подолання дихотомій агентності та структури, а також мікро та макроструктур. Поєднуючи низку критеріїв, автором запропоновано періодизацію дослідження процесів формування макрополітичної ідентичності, в якій вирізнено та охарактеризовано п'ять періодів, що, загалом, охоплюють проміжок часу від 1920-х років до сьогодення (с. 38-59).

Розглянувши сучасний стан понятійно-категоріального апарату ідентитарних досліджень, автор доходить висновку щодо недостатньої чіткості наявної термінології, що спонукало до уточнення поняття «політика макрополітичної ідентичності», а також введення до наукового обігу та обґрунтування поняття «стратегія формування макрополітичної ідентичності». Останнє автор тлумачить як направлений на формування стійкої ідентифікації індивідів та груп з державою спосіб організації дій політичних акторів, що мають можливість формувати порядок денний, визначати вектор політичної дії, який є складовою сил різних акторів, наділених такими можливостями (с. 72).

Заслуговує на увагу запропонований в роботі аналіз історичного досвіду формування макрополітичної ідентичності, який дозволив автору дослідити генезис політики формування макрополітичної ідентичності. Також, проведений аналіз уможливив концептуалізацію схеми аналітичного опису стратегій формування макрополітичної ідентичності, яка виступає одним з важливих елементів наукової новизни дисертації. Зазначена схема також була застосована як до аналізу історичних аспектів конструювання макрополітичної ідентичності, так і до спроб її формування в сучасній Україні.

Аналізуючи політику макрополітичної ідентичності в Україні, автор цілком обґрунтовано і закономірно досліджує теоретичні концепції щодо конструювання макрополітичної ідентичності, запропоновані в межах вітчизняного академічного

та експертного середовища (с. 177-190). Разом із тим, поза увагою не лишаються і практичні зусилля вітчизняної політичної еліти, зокрема, президентів України, як головних політичних акторів, щодо вироблення стратегій формування макрополітичної ідентичності в Україні (с. 153-176).

Повнота викладу в наукових публікаціях, відсутність порушення академічної доброчесності.

Результати дослідження висвітлено у низці публікацій, серед яких: одна стаття у періодичному науковому виданні країни ЄС та чотири статті у вітчизняних наукових фахових виданнях з політичних наук, включених до міжнародних наукометричних баз даних. Результати та положення дисертаційного дослідження апробовані на міжнародних і всеукраїнських наукових та науково-практичних заходах, представлені публікаціями 10 тез за матеріалами наукових конференцій.

Дисертаційну роботу перевірено на унікальність тексту за допомогою онлайн сервісу пошуку академічного плагіату «Unicheck». Перевірка не виявила порушень академічної доброчесності.

Практичне значення і впровадження отриманих результатів дослідження. Отримані наукові результати знайшли впровадження у навчальному та науковому процесі Маріупольського державного університету (довідка № 01-29/534 від 19.09.2023), Національного авіаційного університету (довідка № 15/299 від 19.09.2023), в діяльності Громадської організації «Україна по-арабськи» (довідка № 115/73/23 від 04.10.2023), а також Маріупольської районної ради. Практичні рекомендації автора роботи можуть бути використані при вирішенні актуальних проблем розробки та запровадження політики ідентичності в Україні, в освітньому процесі та подальших наукових дослідженнях.

Оцінка змісту і основних положень дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Поза сумнівом, дисертаційне дослідження Олексія Вікторовича Мендріна заслуговує позитивної оцінки: воно є завершеною науковою працею, в якій отримано обґрунтовані результати, які у своїй сукупності вирішують поставлені дослідницькі завдання.

Кожен із розділів роботи закінчується висновками, які підсумовують виклад матеріалу розділу. Загальні висновки, представлені на сторінках 204-212, є логічними, обґрунтованими викладеними у роботі положеннями, відповідають поставленим у вступі до роботи завданням.

Дисертаційну роботу оформлено у відповідності до вимог до оформлення дисертації, затверджених Міністерством освіти і науки України. Зміст наукових публікацій, в яких висвітлюються основні положення дослідження, доповнює основні положення дисертації.

Разом з тим, вважаю за можливе звернути увагу здобувача на дискусійні питання та на ті, що потребують певного уточнення.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

По-перше, конструювання макрополітичної ідентичності є складним і багатофакторним процесом, на який впливають як зовнішні, так і внутрішні фактори. Аналізуючи чинники, які впливають на формування макрополітичної ідентичності, слід більшу увагу звернути на екзогенні фактори. Адже, у випадку прямого втручання ззовні у внутрішньополітичні процеси чи відкритої або гібридної військової агресії, зовнішньополітичний фактор отримує зовсім іншу значущість. Очевидно, що у таких обставинах змінюється спосіб впливу зовнішньополітичного чинника на механізми формування ідентичності. З огляду на актуальність цього питання, слід приділити йому, на наш погляд, більше уваги.

По-друге, в дисертаційній роботі дається авторське тлумачення політики формування макрополітичної ідентичності, в якій виокремлюються такі ключові характеристики, як цілеспрямованість в процесах планування і реалізації сукупності дій, що мають нормативне закріплення, пов'язані із чітко визначеною скерованістю на досягнення конкретних результатів, а саме: конструювання макрополітичної ідентичності (с. 81). Ефективність реалізації такої політики залежить від дотримання зазначених умов. У даному контексті, вважаємо, що обґрунтованим є проведення предметного аналізу існуючої законодавчої бази, її запровадження в життя, а також розгляд досягнень і прорахунків центральних органів виконавчої влади, певних установ, зокрема, Українського інституту національної пам'яті, щодо реалізації окремих напрямів політики макрополітичної ідентичності.

По-третє, говорячи про вплив політичних партій на формування політики ідентичності, автор наголошує на необхідності виключення електоральних дискусій із процесу формування семантичного ядра політики макрополітичної ідентичності (с. 212). Однак, на наш погляд, політичні партії залишаються ключовими політичними акторами української політики, беруть участь і формують загальну основу електорального процесів, що не останнє – в процесі своєї діяльності, безпосередньо впливають на формування внутрішньої і зовнішньої політики держави. Сукупність зазначеного, ставить питання про можливість та межі участі українських партій у визначенні політики макрополітичної ідентичності в Україні. З огляду на вищезазначене, вважаю, що цьому питанню слід приділити більше уваги. Сподіваюся, що під час обговорення автор конкретизує свою позицію стосовно ролі політичних партій та їхнього впливу на процеси формування політики макрополітичної ідентичності.

По-четверте, регіональна ідентичність в Україні є важливою частиною сукупності ідентитарних процесів, яка суттєво визначає ідентифікацію індивідів. На нашу думку, окремою і важливою проблемою, якій варто було б приділити увагу автору в контексті досліджуваної теми, є проблема співіснування в Україні

потужних регіональних ідентичностей в контексті реалізації завдання формування макрополітичної ідентичності.

Очевидно, що висловлені міркування носять, переважно, дискусійний характер, або ж – зорієнтовані на перспективу подальших досліджень. Вони не знижують загальної високої оцінки виконаного дисертаційного дослідження, його наукової цінності й суттєво не впливають на якість представленої дисертації.

Загальний висновок.

Отже, дисертаційна робота дійсно становить значний теоретичний і практичний інтерес, її аналіз дозволяє зробити висновок про те, що дисертація О. В. Мендріна «Стратегії та практики конструювання макрополітичної ідентичності: Україна в контексті світового досвіду» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке містить обґрунтовані й достовірні наукові результати і відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами), вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом МОН України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами), до дисертацій здобувача ступеня доктора філософії, відповідно, його автор – Мендрін Олексій Вікторович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 «Політологія».

**Офіційний опонент,
доктор політичних наук, доцент,
доцент кафедри політичних наук і
права Державного закладу
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»**

 Світлана РОСТЕЦЬКА

16 листопада 2023 року

Підпис доцента Світлани Ростецької засвідчую:

Проректор з наукової роботи

Ганна МУЗИЧЕНКО